

РЕЦЕНЗІЯ

доктора економічних наук, професора,
професора кафедри управління персоналом та бізнес-
технологій Національного університету «Чернігівська
політехніка»

Кичко Ірини Іванівни

на дисертаційну роботу **Тарчинця Олексія Сергійовича**
на тему «**Стратегія нарощення інвестиційного потенціалу в умовах
антикризового управління національною економікою**», подану на здобуття
наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»

Детальний аналіз змісту дисертаційної роботи Тарчинця Олексія Сергійовича дозволив сформулювати цілісне уявлення щодо актуальності обраного напрямку, наукової обґрунтованості та достовірності отриманих результатів. Опрацювання тексту роботи дає підстави для виокремлення ключових положень наукової новизни, висновків, практичних рекомендацій, а також загальної оцінки дослідження, основні здобутки якого пропонуються до публічного захисту.

Актуальність обраної теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Інвестиційний потенціал є невід'ємною складовою розвитку та функціонування будь-якої національної економіки. Ця підсистема макроекономічного управління постійно змінюється, оновлюється та удосконалюється у відповідності до нових глобальних викликів, масштабних загроз та внутрішнього потенціалу країни. Сьогодні інвестиційна діяльність здійснюється у безпрецедентно складних умовах розвитку України. Значна частина внутрішніх та зовнішніх інвесторів мінімізували або тимчасово припинили свою активність, а економічна система загалом намагається адаптувати інвестиційні процеси до нових умов функціонування фінансових ринків, гострого дефіциту ресурсів та інших об'єктивно сформованих у результаті війни обставин.

Питанням формування та нарощення інвестиційного потенціалу на макрорівні завжди приділялася значна увага, оскільки це дозволяє забезпечити національну конкурентоспроможність, загальну макроекономічну стабільність та здатність фінансувати стратегічні програми розвитку. Відповідно в сучасних умовах, зіштовхнувшись із руйнівними наслідками військової агресії, економічна система

держави змушена адаптуватися до безпекових викликів, що вимагає докорінної зміни підходів до антикризового управління. Сьогодні об'єктивно існує нагальна потреба у зміні методів, важелів та інструментів регулювання інвестиційних процесів, врахуванні можливостей цифровізації, інституціоналізації страхування воєнно-політичних ризиків та інших об'єктивних чинників діяльності всіх макроекономічних суб'єктів.

Це підкреслює високу актуальність обраної теми дисертаційної роботи Тарчинця О. С., яка присвячена обґрунтуванню стратегії нарощення інвестиційного потенціалу в умовах антикризового управління національною економікою. Відповідно постає об'єктивна потреба у суттєвому поглибленні теоретичних, методичних та прикладних положень щодо удосконалення, адаптації та трансформації таких стратегій задля забезпечення стабілізації господарського комплексу та формування надійного підґрунтя для повоєнного відновлення України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами.

Дисертаційна робота виконана в межах планів науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка» за такою темою: «Формування організаційно-економічних засад запобігання загрозам сталого розвитку в умовах війни» (номер державної реєстрації 0122U201268, 2022-2026 рр.), у межах якої запропоновано концептуалізацію підвищення рівня інвестиційного потенціалу як інструменту антикризового управління економікою; переосмислено теоретико-прикладні засади управління інвестиційним потенціалом, що визначає ключовим завданням не лише визначення напрямів його відтворення, а й формування адаптивної системи діагностики та вимірювання його параметрів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

Наукові положення, висновки і рекомендації, які містяться у дисертації Тарчинця О. С., є у достатній мірі обґрунтованими, логічними і достовірними. Поставлена здобувачем мета дисертаційної роботи – обґрунтування теоретико-методичних засад та розробка стратегії нарощення інвестиційного потенціалу в умовах антикризового управління національною економікою – досягнута.

Досягненню мети сприяв правильний вибір предмета та об'єкта дослідження і коректно сформульовані завдання дослідження, використання значного обсягу наукових літературних джерел, опрацювання значного масиву статистичної інформації, застосування методів економіко-математичного моделювання.

Високий ступінь обґрунтованості наукових результатів, отриманих в дисертації Тарчинця О. С., обумовлений застосуванням загальних та спеціальних методів дослідження. У дисертації застосовані такі методи: системний підхід, методи систематизації та класифікації, інструменти інтегрального індексування (метод комплексного розрахунку субіндексів), регресійний аналіз та прогнозування, статистичні методи, метод абстрагування, методи індукції та дедукції, графоаналітичний та табличний методи.

Вивчення змісту дисертації Тарчинця Олексія Сергійовича засвідчує комплексний підхід до проведення наукового дослідження. Дисертація має логічну побудову, є добре структурованою, матеріал дослідження викладений чітко, послідовно і відповідає меті і заявленому змісту.

Висновки дисертації узагальнюють найбільш значущі наукові результати, які були отримані автором в процесі дослідження.

Наукова новизна результатів дослідження

До найважливіших результатів даного наукового дослідження можуть бути віднесені наступні:

- обґрунтовано концептуальну модель управління інвестиційним потенціалом України, що підпорядкована завданням його збільшення на основі визначення стратегічних векторів розвитку господарської системи. Ця модель функціонує як гнучка динамічна структура, що інтегрує такі складові блоки: теоретико-методологічний базис управління потенціалом; концептуальні засади стратегування його розвитку; аналітика ендегенних та екзогенних факторів впливу на інвестиційну сферу; принципи стимулювання нарощення інвестиційних спроможностей; напрями модернізації регулятивної політики; алгоритм оптимізації компонентного складу потенціалу; система моніторингу та діагностики інвестиційного стану країни;

- удосконалено наукові положення щодо декомпозиції функціонально-реляційної структури інвестиційного потенціалу, яка диференційована на: внутрішній

потенціал, бар'єрний потенціал, а також трансмісійний потенціал. Така структура відображає складну конфігурацію прямих і зворотних зв'язків, де кожна складова виконує специфічну трансформаційну функцію в динаміці загального розвитку. Когерентна взаємодія в межах запропонованого рішення базується на принципах циклічності, адаптивності та рухливої рівноваги;

- розкрито концептуальні засади функціонування інвестиційного потенціалу в межах антикризового управління, які поглиблено через деталізацію його базових функцій (капіталоакумуючої, ресурсолокаційної, мультиплікації доходів, інституційної трансформації, санаційно-модернізаційної) та відповідного інструментарію регулятивного впливу. Це дозволило визначити інвестиційний потенціал як багатофакторну макроекономічну категорію, що виступає центральною ланкою загальнодержавної антикризової системи;

- обґрунтування стратегічних напрямів модернізації регулятивної політики у сфері формування та відтворення інвестиційного потенціалу шляхом побудови відповідної матриці. Вона ідентифікує для кожного вектора релевантні інструменти, об'єкти впливу та критерії ефективності, спираючись на врахування безпекових загроз воєнного часу, завдання подолання економічної кризи та орієнтири майбутнього післявоєнного відновлення. Сформована матриця діє як інтегральний інструмент упорядкування регулятивних заходів, що трансформує базові теоретичні принципи у конкретизовані управлінські дії для виходу на траєкторію сталого розвитку;

- розвинуто понятійно-категоріальний апарат економічної науки через авторську модифікацію сутності дефініцій: «інвестиційний потенціал національної економіки», «антикризове управління національною економікою», «державне регулювання процесів формування та нарощення інвестиційного потенціалу національної економіки»;

- методичний підхід до оцінювання стану інвестиційного потенціалу національної економіки, який, на відміну від наявних, базується на ідентифікації значень системи субіндексів: ресурсного забезпечення; фінансової спроможності; інвестиційної активності; інноваційного оновлення. Поелементний аналіз зазначених компонентів дозволив розрахувати інтегральний індекс інвестиційного потенціалу та дослідити динаміку його змін відповідно до розробленої шкали інтерпретації;

– розроблено стратегічні напрями нарощення інвестиційного потенціалу в системі антикризових заходів, а саме: імплементація інвестиційно-інноваційної моделі відтворення капіталу; інституціоналізація механізмів страхування та гарантування воєнно-політичних ризиків; розбудова цифрової інфраструктури управління активами; модернізація фіскально-монетарних стимулів; реновація критичної інфраструктури, а також стимулювання внутрішнього ринку інвестицій. Запропоновані вектори відрізняються від існуючих трансформацією контролюючої ролі держави у партнерську на етапі розбудови інвестиційної екосистеми, визнанням цифровізації як базового інструменту та чітким підпорядкуванням завданням антикризового управління національною економікою.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення отриманих результатів полягає в доведенні основних положень, викладених у дисертації, до рівня методичних розробок та практичних рекомендацій щодо формування стратегії нарощення інвестиційного потенціалу в умовах антикризового управління національною економікою. Результати дисертаційної роботи використовуються в діяльності ТОВ «КУА «УАЙТ» (довідка про впровадження №130126/01 від 13.01.2026 р.), ТОВ «ФК «ОМЕГА ФІНАНС» (довідка про впровадження №26/01/26-1 від 26.01.2026), Агенції регіонального розвитку Чернігівської області (довідка про впровадження №42 від 20.03.2026), Національного університету «Чернігівська політехніка» (довідка № 203/08-723 від 23.04.2026р.).

Повнота відображених наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих автором дисертації працях

Основні результати дисертаційної роботи опубліковано в 17 наукових працях, з яких 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття, що включена до міжнародної наукометричної бази Web of Science, 1 стаття у зарубіжному виданні, що включена до міжнародної наукометричної бази Scopus, 10 тез доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях. Загальний обсяг публікацій становить 7,38 друк. арк.; особисто автору належить – 4,28 друк. арк.

Автором дотримані вимоги п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р., № 44, щодо кількості публікацій, відповідності опублікованим результатам тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

Дотримання принципів академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушення академічної доброчесності. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, є достатнім.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Тарчинця О.С. має дискусійні положення та зауваження, а саме:

1. У положенні наукової новизни, яке стосується декомпозиції функціонально-реляційної структури інвестиційного потенціалу, автор виділяє внутрішній, бар'єрний та трансмісійний потенціали. Проте залишається дискусійним питання: яким чином у межах цієї архітектури здійснюється взаємодія між субпотенціалами різних рівнів (наприклад, між екологічно-регенеративним із бар'єрним та інтелектуально-інноваційним і внутрішнім), і чи не виникає між ними функціонального конфлікту в умовах дефіциту ресурсів.

2. Автором розроблено матрицю стратегічних напрямів модернізації регулятивної політики, яка пов'язує інструменти, об'єкти впливу та показники ефективності з урахуванням безпекових загроз. Разом з тим, у тексті дисертації детально не розкрито, за якими критеріями визначався пріоритет та черговість впровадження цих інструментів у ситуації, коли держава змушена одночасно долати наслідки гострої економічної кризи та фінансувати сектор безпеки.

3. Запропоноване автором уточнення дефініції «антикризове управління національною економікою» містить вказівку на забезпечення керованого фазового переходу від «функціонального виживання» до «комплексної інституційної

реконструкції». Виникає питання: які саме кількісні або якісні індикатори в межах авторського підходу маркують момент завершення стадії виживання та початок безпечного переходу системи до стадії інституційного відновлення.

4. У дисертаційній роботі пропонується методичний підхід до оцінювання інвестиційного потенціалу на основі чотирьох субіндексів. Проте відомо, що інформаційне наповнення субіндексу інноваційного оновлення та субіндексу інвестиційної активності в умовах воєнного стану ускладнене через закритість багатьох статистичних даних та непередбачуваність інноваційних процесів. Яким чином автору вдалося забезпечити репрезентативність та достовірність розрахунків за цими компонентами залишається неясним.

5. Окреслюючи наукову новизну стратегічних напрямів нарощення інвестиційного потенціалу, автор зазначає, що вони відрізняються «трансформацією контролюючої ролі держави в партнерську на етапі формування інвестиційної екосистеми» та визнанням цифровізації базовим інструментом. Водночас, в умовах жорсткого антикризового управління та війни держава, навпаки, змушена посилювати контроль та централізацію. Чи не суперечить авторська орієнтація на «партнерство» та «цифрову інфраструктуру» об'єктивним вимогам військово-кризового часу?

Водночас висловлені зауваження та пропозиції мають рекомендаційний характер і не знижують загальної високої оцінки дослідження, яке в межах визначених мети та завдань є цілісним і ґрунтовним, а також не применшують наукової новизни та практичної цінності отриманих результатів.

Загальний висновок

Дисертація Тарчинця Олексія Сергійовича на тему «Стратегія нарощення інвестиційного потенціалу в умовах антикризового управління національною економікою» є самостійно виконаним завершеним науковим дослідженням на актуальну тему, яке містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних та практичних питань, пов'язаних із формуванням стратегії нарощення інвестиційного потенціалу в умовах антикризового управління національною економікою. Представлені у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації поглиблюють теоретичні, аспекти та практичні засади прийняття ефективних рішень

при зміні підходів до удосконалення інвестиційних процесів в національній економіці.

Дисертація за змістом, структурою, обсягом та оформленням відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами й доповненнями від 19 травня 2023 р. № 502) та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 19 травня 2023 р. № 502). Зазначене дозволяє зробити висновок, що Тарчинець Олексій Сергійович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка.

Рецензент:

професор кафедри управління
персоналом та бізнес-технологій
Національного університету
«Чернігівська політехніка»,
доктор економічних наук, професор

Ірина КИЧКО